

آیة اللہ العظمیٰ مکارم سیرات

تہیہ و تنظیم:
ابوالقاسم علیاں، رشتی داروغہ

سرشناسه: مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵- Makarem Shirazi, Naser
عنوان و نام پدیدآور: مبانی تفسیر قرآن: مجموعه بحث‌های تفسیری حضرت آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی / تهیه و تنظیم ابوالقاسم علیان‌نژادی دامغانی.
مشخصات نشر: قم: انتشارات امام علی بن ابی‌طالب(ع)، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۵۳۶ ص.
شابک: ۲۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۸۵.
عنوان دیگر: مجموعه بحث‌های تفسیری حضرت آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی.
موضوع: تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
موضوع: Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
موضوع: قرآن -- بررسی و شناخت
موضوع: Qur'an -- Sur cys
شناسه افزوده: علان‌نژادی، ابوالقاسم، ۱۳۴۳ - ، گردآورنده
رده‌بندی شنگ: ۱۳۹۵ م/۹۸۸BP
رده‌بندی دیوبندی: ۱۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۰۸۴۲

ناشر برتر
۱۰ رده نمایانگاه بین‌المللی کتاب تهران

مبانی تفسیر قرآن
مجموعه بحث‌های تفسیری
حضرت آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی (مدظله)

تهیه و تنظیم: ابوالقاسم علیان‌نژادی دامغانی
تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ: اول
صفحه و قطع: ۵۳۶ / وزیری
تاریخ انتشار: ۱۳۹۵
چاپخانه: سلیمانزاده
ناشر: انتشارات امام علی بن ابی‌طالب(ع)
شابک: ۶-۲۲۸-۵۳۳-۹۶۴-۹۷۸

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - پلاک ۱۵
تلفن: ۳۷۷۳۲۴۷۸ - دورنگار: ۳۷۸۴۰۰۹۹
www.imamalipub.ir
قیمت: ۲۲/۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۲۱	پیشگفتا، مبانی تفسیر قرآن مجید
	اصل اول: اهمیت قرآن مجید / ۲۷
۲۹	۱. اهمیت قرآن از نظر قرآن
۲۹	گروه اول: آیاتی که واژه «قرآن» در آن به کار رفته است
۳۲	گروه دوم: آیاتی که واژه «قرآن» در آن به کار نرفته است
۳۲	نمونه اول: «نور»
۳۲	ویژگی های نور
۳۳	۱. سرعت خیره کننده
۳۳	۲. قدرت تربیت
۳۳	۳. آفت زدایی
۳۴	نمونه دوم: فرقان
۳۵	نمونه سوم: قول فصل
۳۷	۲. اهمیت قرآن از نظر روایات
۳۷	قرآن در کلام رسول خدا ﷺ
۳۷	۱. برترین ثروت
۳۹	۲. معیار شخصیت
۴۱	۳. ضیافت الهی

- ۴۲..... ۱. ضیافت الهی
- ۴۳..... ۲. جبل الله
- ۴۳..... ۳. شفاء نافع
- ۴۵..... قرآن در کلام امیر مؤمنان علی علیه السلام
- ۴۶..... اوصاف چهل و دو گانه قرآن مجید
- ۴۶..... قسمت اول سخنان امام علی علیه السلام
- ۵۰..... تشبیهات و پیامها
- ۵۱..... ۱. تشبیه به نور
- ۵۲..... ۲. تشبیه به در
- ۵۶..... ۳. تشبیه به چشم
- ۵۷..... ۴. تشبیه به باغ
- ۵۸..... ۵. تشبیه به دارو
- ۵۹..... افسوس که قرآن را نشناخته ایم!
- ۶۰..... قسمت دوم سخنان امام علی علیه السلام
- ۶۱..... تشبیهها و پیامها
- ۶۱..... ۱. مایه سیراب شدن روح دانشمندان
- ۶۲..... ۲. بهار دلها
- ۶۵..... ۳. نور بی ظلمت
- ۶۶..... ۴. شفای جاودانه
- ۶۷..... ۵. عزت و شوکت
- ۶۹..... ۳. عظمت قرآن از دیدگاه عقل
- ۶۹..... اعراب عصر جاهلیت
- ۷۰..... بدترین دین و زشت ترین زندگی!
- ۷۱..... دور ماندگان از دعوت انبیا و کتب آسمانی
- ۷۱..... غرق شدگان در ضلالت و گمراهی

۷۲ جهل و فقر و اختلاف!
۷۶ عظمت قرآن از نگاه شبلی شَمِیل

اصل دوم: تفسیر قرآن با قرآن / ۷۹

۸۱ روش های تفسیری
۸۱ ۱. تفسیر قرآن با عقل
۸۳ عقلی یا عقلانی؟
۸۴ ۲. تفسیر قرآن با روایات
۸۴ ۳. تفسیر قرآن با قرآن
۸۶ سند و مدرک «القرآن یفسر بعضه بعضاً»
۸۸ شواهد دیگر
۸۸ ۱. دلیل عقل
۸۸ ۲. محکّمات و تشابهات قرآن
۸۹ تسلیم در برابر همه آیات قرآن
۹۰ پیامدهای رها کردن تفسیر قرآن با قرآن
۹۱ مثال های سه گانه تفسیر قرآن با قرآن
۹۱ ۱. علم غیب
۹۲ الف) علم غیب ذاتی
۹۲ ب) علم غیب اکتسابی
۹۳ ۲. شفاعت
۹۵ ۳. ولایت تکوینی
۹۸ بررسی بیشتر سند «القرآن یفسر بعضه بعضاً»
۹۹ روایات معارض!
۱۰۱ هدایت و ضلالت
۱۰۴ هدایت در پرتو ولایت

اصل سوم: تفسیر قرآن با روایات / ۱۰۷

۱۰۹ اقسام روایات تفسیری
۱۰۹ قسم اول: روایات شأن نزول
۱۱۰ انواع شأن نزول ها
۱۱۰ ۱. شأن نزول های مشهوری که مخالف ندارد
۱۱۰ ۲. شأن نزول های مشهوری که مخالف دارد
۱۱۱ الف) شأن نزول سوره انسان
۱۱۳ ب) شأن نزول سوره مدثر
۱۱۵ ج) شأن نزول سوره معارج
۱۱۶ ۳. شأن نزول های غیر ارضی
۱۱۸ تفسیر قرآن بدون روایات
۱۱۸ قرآن کتاب کلاسیک نیست
۱۱۹ ۱. شأن نزول سوره فتح
۱۲۲ ۲. ازدواج با یتیمان
۱۲۴ ۳. آیه مباهله
۱۲۶ قسم دوم: روایاتی که بطون آیات را تفسیر می کند
۱۲۶ انواع دلالت
۱۲۷ دلالت التزامی آیات
۱۲۸ ۱. لقاء الامام
۱۲۹ دلالت التزامی آیه شریفه
۱۳۱ ۲. آب گوارا!
۱۳۲ باطن آیه مورد بحث
۱۳۳ اجرای عدالت توسط امام زمان <small>علیه السلام</small>
۱۳۴ ۳. احیای جامعه بشری!

۱۳۶	قسم سوم: روایاتی که بخش‌های مختلف قرآن را تبیین می‌کند
۱۳۸	الف) متشابهات
۱۳۹	در قرآن تحریف نیست!
۱۴۰	ب) لفظ عام و معنای خاص
۱۴۳	ج) لفظ خاص و معنای عام
۱۴۴	تفاوت روشن استفاده از روایات مفسره با مکتب اخباری‌ها
۱۴۵	اول: ردّ نظر معتقدان به جبر
۱۴۷	چگونه انسان مختار است؟
۱۴۸	مفاسد اعتقاد به جبر
۱۴۹	دوم: ردّ نظر معتقدان به تفویض
۱۵۰	امر بین الامرین
۱۵۱	سخنی از امام صادق <small>علیه السلام</small>
۱۵۲	سوم: ردّ نظر منکران رجعت
۱۵۴	قسم چهارم: روایاتی که مصداق اتم را بیان می‌کند
۱۵۴	تفاوت «شان نزول» و «بیان مصداق»
۱۵۴	چند مثال برای شأن نزول
۱۵۴	۱. صدقه در حال رکوع
۱۵۵	۲. متخلّفان جنگ تبوک
۱۵۷	۳. مغز متفکر مشرکان
۱۵۸	چند مثال برای بیان مصداق
۱۵۸	۱. حامی پیامبر اسلام <small>صلی الله علیه و آله</small>
۱۵۹	۲. بهترین مخلوقات خداوند
۱۶۰	۳. انتخاب بهتر
۱۶۱	سه مثال دیگر برای بیان مصداق
۱۶۳	شأن نزول خاص و عام

۱. وفاکنندگان به پیمان، و منتظران ۱۶۴
۲. عامل جلب محبت ۱۶۵
۳. سوره والعصر ۱۶۷
- قسم پنجم: روایات مجعول و ساختگی ۱۶۹
- مقدمه: هیچ پیامبری برخلاف اراده خدا سخن نگفت ۱۶۹
- نمونه اول: آیات سوره حاقه ۱۷۰
- نمونه دوم: آیات سوره اسراء ۱۷۲
- شان نزول ۱۷۲
- نمونه سوم: آیات سوره اسراء ۱۷۴
- تضاد تثلیث و یگانگی خدا ۱۷۵
- اصل بحث: روایات ساختگی و وسوسه ۱۷۶
- دلیل اول: آیات سوره اسراء ۱۷۶
- دلیل دوم: روایاتی از معصومان علیهم السلام ۱۷۹
- احادیث جعلی عصر پیامبر صلی الله علیه و آله ۱۸۳
- نمونه‌هایی از روایات مخالف قرآن ۱۸۴
- نمونه اول: روایات تحریف قرآن ۱۸۴
- کتاب فصل الخطاب فی ۱۸۵
- قرآن و مسأله تحریف ۱۸۶
- تحریف لفظی ۱۸۸
- تحریف معنوی ۱۹۰
- نتیجه بحث ۱۹۱
- نمونه دوم: روایات غلو ۱۹۱
- بطالان غلو به ادله چهارگانه ۱۹۲
- نکته اول: پیشینه غلو ۱۹۲
- اقسام وحدت وجود ۱۹۴

۱۹۵ وحدت مفهومی
۱۹۵ وحدت حقیقی
۱۹۵ وحدت مصداقی
۱۹۶ نکته دوم: شاخه‌های غلو
۱۹۶ غلو به معنای خاص
۱۹۷ غلو به معنای عام
۱۹۸ غلو عرفی
۱۹۸ بحثی درباره وحدت وجود
۱۹۸ وحدت مصداقی در کلمات صوفیه
۲۰۰ وحدت وجود در اشعار هاب اصفهانی
۲۰۱ فتوای فقها در مورد وحدت مصداقی
۲۰۲ وحدت وجود در ترازوی عقل
۲۰۳ صوفیه و بازی با الفاظ
۲۰۳ خداوند به ما بسیار نزدیک است
۲۰۴ ناسازگاری وحدت مصداقی با آیات قرآن
۲۰۵ گروه‌های ده‌گانه آیات منافی وحدت مصداقی
۲۰۵ گروه اول: آیات خلقت و آفرینش
۲۰۶ گروه دوم: آیات مربوط به عبادت
۲۰۶ گروه سوم: آیات مربوط به رزق و روزی
۲۰۷ گروه چهارم: آیات اطاعت و معصیت
۲۰۸ گروه پنجم: آیات ارسال رسل
۲۰۹ گروه ششم: آیات امتحان
۲۰۹ گروه هفتم: آیات سؤال و جواب و حشر و نشر در قیامت
۲۱۰ گروه هشتم: آیات مربوط به عذاب و کیفر و جهنم
۲۱۱ گروه نهم: آیات مربوط به بهشت
۲۱۲ گروه دهم: آیات شفاعت

- ۲۱۲ سخنی از آیت الله حکیم رحمته علیہ السلام
- ۲۱۳ علت دست کشیدن از حکم عقل
- ۲۱۴ ۱. تثلیث مسیحیان
- ۲۱۴ ۲. تناقض های اشاعره
- ۲۱۴ الف) اعتقاد به جبر
- ۲۱۵ ب) رؤیت خداوند در روز قیامت
- ۲۱۶ ج) اعتقاد به اعصابی مادی برای خداوند
- ۲۱۶ د) قدیم بودن قرآن
- ۲۱۷ ه) عدالت صحابه
- ۲۱۸ ۳. اخباری ها
- ۲۱۹ ۴. طرفداران وحدت وجود
- ۲۲۰ جایگاه عقلانیت در اسلام
- ۲۲۱ عقلانیت در اصول دین
- ۲۲۱ عقلانیت در فروع دین
- ۲۲۲ عقلانیت در قرآن
- ۲۲۲ گروه اول: مخاطب قرار گرفتن عاقلان
- ۲۲۴ گروه دوم: تشویق به بالا بردن سطح عقل
- ۲۲۴ گروه سوم: سرزنش شدید بی عقل ها
- ۲۲۵ گروه چهارم: مذمت به کار نگرفتن عقل
- ۲۲۶ گروه پنجم: استدلال های عقلی پیامبران
- ۲۲۶ اثبات معاد با دلیل عقل
- ۲۲۷ اثبات نبوت با دلیل عقل
- ۲۲۸ اثبات امامت با دلیل عقل
- ۲۲۸ عقلانیت در روایات
- ۲۲۹ یادآوری لازم
- ۲۳۰ اندیشه و تفکر در قرآن مجید

- ۲۳۰ فکر چیست؟
- ۲۳۲ آیات اندیشه و تفکر
- ۲۳۲ گروه اول: مخاطب قراردادن صاحبان فکر و اندیشه
- ۲۳۴ گروه دوم: احیای اندیشه‌ها
- ۲۳۵ گروه سوم: ملامت کسانی که نمی‌اندیشند
- ۲۳۶ گروه چهارم: اندیشیدن، تنها مطلوب خداوند
- ۲۳۶ جهنم برای بی‌فکران و بهشت برای صاحبان فکر

اصل چهارم: قرائات تازه، یا تفسیر به رأی / ۲۳۹

- ۲۴۲ نکته اول: تفسیر به رأی در روایات اسلامی
- ۲۴۲ هفت روایت از منابع شیعه
- ۲۴۶ دو روایت از منابع اهل سنت
- ۲۴۷ تفسیر به رأی در قرآن
- ۲۴۸ نکته دوم: معنای تفسیر به رأی
- ۲۴۸ تفسیر چیست؟
- ۲۴۹ معنای رأی
- ۲۵۰ تفسیر به رأی چیست؟
- ۲۵۰ ۱. پیش‌داوری غلط
- ۲۵۲ ۲. تطبیق نادرست
- ۲۵۵ تطبیق ناصحیح در مورد روایات
- ۲۵۵ ۳. تفسیر آیات، منهای آیات مناسب و روایات مربوط
- ۲۵۷ ۴. تفسیرهای ذوقی و شاعرانه
- ۲۵۸ ۵. قرائات جدید و هرمنوتیک
- ۲۵۹ نکته سوم: بطلان تفسیر به رأی از نظر عقل
- ۲۶۰ علوم مورد نیاز برای فهم قرآن

۱. علم صرف ۲۶۰
۲. علم نحو ۲۶۰
۳. علم لغت ۲۶۱
۴. علم معانی و بیان ۲۶۱
- نکته چهارم: زبان‌ها و خسارات تفسیر به‌رأی**
- ۲۶۲ ۲۶۲
- مفاسد تفسیر به‌رأی طبق معنای اول ۲۶۲
- انطباق مفاسد تفسیر به‌رأی بر معنای دوم ۲۶۴
- معنای سوم تفسیر به‌رأی مفاسد سه‌گانه ۲۶۵
- مفاسد سه‌گانه به‌عبارت‌های معنای تفسیر به‌رأی ۲۶۶
- قرائات جدید و مفاسد سه‌گانه ۲۶۷
- نکته پنجم: هرمنوتیک و قرائات جدید**
- ۲۶۹ ۲۶۹
- تاریخچه هرمنوتیک ۲۶۹
- هرمنوتیک در کشور ما ۲۷۰
- ماهیت هرمنوتیک ۲۷۰
- نقد هرمنوتیک ۲۷۰
- هرمنوتیک در مورد سخنان بشری ۲۷۲
- اهداف طرفداران هرمنوتیک ۲۷۲
- نکته ششم: نمونه‌هایی از تفسیر به‌رأی**
- ۲۷۳ ۲۷۳
- نمونه‌هایی از تفسیر به‌رأی متصوفه ۲۷۴
۱. داستان پیامبری حضرت موسی علیه السلام ۲۷۴
۲. آیات مربوط به ساحران ۲۷۶
۳. تصویری از معاد ۲۷۸
۴. عتاب موسی علیه السلام چه بود؟ ۲۷۹

- ۲۸۱..... نمونه‌ای از تفسیر به رأی فرقه ضالّه.....
- ۲۸۴..... نمونه‌ای از تفسیر به رأی کمونیست‌ها.....

اصل پنجم: روش‌های مختلف تفسیری / ۲۸۷

- ۲۸۹..... ۱. روش فلسفی.....
- ۲۹۰..... ۲. روش اخباری.....
- ۲۹۱..... ۳. روش علوم طبیعی.....
- ۲۹۲..... ۴. روش زرفی.....
- ۲۹۳..... ۵. روش عرفانی.....
- ۲۹۳..... ۶. روش صوفی‌گرای.....
- ۲۹۳..... ۷. روش اجتماعی.....
- ۲۹۴..... ۸. روش عصری.....
- ۲۹۴..... ۹. روش ادبی.....
- ۲۹۵..... ۱۰. روش فقهی.....
- ۲۹۵..... ۱۱. تفسیر قرآن با قرآن.....
- ۲۹۵..... نیاز به روایات در تفسیر قرآن با قرآن.....
- ۲۹۹..... ۱۲. روش تفسیر جامع.....
- ۳۰۰..... فلسفه روش‌های مختلف تفسیری.....

اصل ششم: قرآن، تبیان هر چیزی است / ۳۰۳

- ۳۰۷..... تفسیرهای دیگر برای «تبیاناً لکل شیء».....
- ۳۰۷..... ۱. امور اخروی و دنیوی.....
- ۳۰۸..... ۲. ریشه علوم مختلف.....
- ۳۰۸..... ۳. دعوت به علم و دانش.....
- ۳۰۹..... ۴. ظاهر و باطن قرآن.....

اصل هفتم: تهذیب نفس و خودسازی / ۳۱۳

- ۳۱۵ سوگندی بر معنا
- ۳۱۶ منظور از این قسم (فَلَا أُقْسِمُ) چیست؟
- ۳۱۸ رابطه قسم به ستارگان و نزول قرآن
- ۳۱۹ تفسیر جمله (لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ)
- ۳۱۹ ۱. تفسیر ظاهری
- ۳۱۹ ۲. تفسیر باطنی
- ۳۲۳ ۳. واسطه نزول آیات قرآن مطهرون اند
- ۳۲۴ کدام تفسیر صحیح است؟

اصل هشتم: و حیانی بودن قرآن / ۳۲۵

- ۳۲۷ نگاهی به تورات و انجیل
- ۳۲۷ عهد جدید
- ۳۲۹ عهد قدیم
- ۳۳۰ قرآن و حیانی است
- ۳۳۱ شبهه جدید
- ۳۳۱ نکته اول: عجز از تفسیر برخی آیات قرآن
- ۳۳۲ نکته دوم: ناسازگاری با عقیده شبهه افکن
- ۳۳۳ نکته سوم: شهادت آیاتی از قرآن بر و حیانی بودن آن

اصل نهم: حقیقت و مجاز و کنایه / ۳۳۷

- ۳۳۹ معنای حقیقت
- ۳۳۹ معنای مجازی
- ۳۴۰ منکران وجود مجاز در قرآن
- ۳۴۰ آثار و توابع انکار مجاز در قرآن
- ۳۴۳ اقسام مجاز

- ۳۴۳..... حقیقت و ماهیت مجاز
- ۳۴۵..... فلسفه استعمال مجاز در مورد خداوند
- ۳۴۶..... نتیجه بحث
- ۳۴۶..... ادله منکران مجاز
- ۳۴۷..... ۱. مجاز نشانه ضعف قدرت در بیان حقیقت
- ۳۴۷..... ۲. المجاز اخ الكذب
- ۳۴۸..... ۳. نفی معنای مجازی
- ۳۴۹..... ۴. نفی صفات خبریه خدا
- ۳۵۰..... منکران مجاز آیات زیر را چگونه تفسیر می کنند؟
- ۳۵۰..... نمونه اول: خداوند قبل را با کت هست، یا نه؟
- ۳۵۱..... نمونه دوم: خدا در همه جا هست، دارد، یا در مکان خاصی؟
- ۳۵۲..... نمونه سوم: آیا فراموشی در مورد خدا تصور می شود؟
- ۳۵۳..... راز انکار مجاز!

اصل دهم: محکم و متشابه در قرآن مجید / ۳۵۵

- ۳۵۷..... معنای محکم
- ۳۵۸..... معنای متشابه
- ۳۶۰..... تفسیر دیگری برای محکم و متشابه
- ۳۶۱..... فلسفه آیات متشابه قرآن
- ۳۶۲..... تأویل متشابهات قرآن را چه کسی می داند؟
- ۳۶۵..... راسخان در علم و تفسیر متشابهات

اصل یازدهم: اعجاز عددی / ۳۶۷

- ۳۷۴..... ۱. رسم الخط اصلی قرآن را حفظ کنید
- ۳۷۴..... ۲. دلیل دیگری بر عدم تحریف قرآن
- ۳۷۴..... ۳. اشارات بر معنا
- ۳۷۴..... نتیجه بحث

اصل دوازدهم: هدف از تکرارها در قرآن مجید / ۳۷۷

- ۳۷۹..... ۱. تکرار حوادث تاریخی
- ۳۷۹..... ۲. تکرار در ذکر دلایل توحید و معاد
- ۳۸۰..... ۳. آیاتی که لفظ آن دقیقاً تکرار شده است
- ۳۸۰..... فلسفه تکرارهای قرآن مجید
- ۳۸۱..... ۱. تأکید، گاه از فنون فصاحت و بلاغت است
- ۳۸۲..... ۲. تکرارهایی که در حقیقت تکرار نیست!
- ۳۸۲..... تکرارهای تاریخ قوم موسی علیه السلام
- ۳۸۴..... تکرارهای سرگذشت حضرت ابراهیم علیه السلام

ادامه سیزدهم: سخنی درباره ترجمه قرآن مجید / ۳۸۷

- ۳۸۹..... انواع ترجمه
- ۳۸۹..... نوع اول: ترجمه کلمه به کلمه
- ۳۹۰..... نوع دوم: ترجمه آزاد
- ۳۹۰..... نوع سوم: ترجمه محتوا به محتوا به طور دقیق

اصل چهاردهم: طراوت و تازگی مکی قرآن / ۳۹۳

- ۳۹۷..... اشکال مختلف نوآوری های قرآن

اصل پانزدهم: قرآن، کتاب اندیشه و عمل / ۳۹۹

- ۴۰۱..... ۱. تلاوت و قرائت قرآن
- ۴۰۳..... ۲. تشویق به حفظ قرآن
- ۴۰۵..... ۳. تدبیر در قرآن
- ۴۰۷..... ۴. تطبیق اعتقاد و جنبه های عملی زندگی با قرآن

اصل شانزدهم: سوره های مکی و مدنی و ترتیب نزول آیات قرآن / ۴۱۱

- ۴۱۳..... تفاوت های سوره های مکی و مدنی

اصل هفدهم: تحریف‌ناپذیری قرآن / ۴۱۷

- ۴۲۲ دلایل عدم تحریف قرآن
- ۴۲۸ روایات تحریف
- ۴۳۲ کتاب فصل الخطاب

اصل هجدهم: تنوع فوق‌العاده در آیات قرآن / ۴۳۵

- ۴۳۸ آیات توحید
- ۴۴۰ آیات مربوط به جهان پس از مرگ
- ۴۴۳ آیات مربوط به نبوت

اصل نوزدهم: بلم تجرید تا چه حد ضرورت دارد؟ / ۴۴۷

- ۴۵۱ بخش‌های مختلف احکام تجرید

اصل بیستم: رسم الخط قرآن‌ها (قرآن عثمان‌طه) / ۴۵۵

- ۴۵۷ کتاب تحریف‌ناپذیر
- ۴۵۸ چگونگی کتابت قرآن
- ۴۵۸ بررسی رسم الخط عثمان‌طه
- ۴۵۹ امتیازات نسخه عثمان‌طه
- ۴۵۹ رسم الخط قرآن توفیقی نیست
- ۴۶۰ انواع کاستی‌ها
- ۴۶۱ بخش اول: رسم الخط‌هایی که سبب تغییر معنا می‌شود
- ۴۶۴ بخش دوم: رسم الخط‌هایی که سبب می‌شود کلمه فاقد معنا گردد
- ۴۶۵ بخش سوم: رسم الخط‌هایی که سبب صعوبت فوق‌العاده در قرائت می‌شود
- ۴۶۶ بخش چهارم: رسم الخط‌هایی که سبب اضافه حروف نابجا شده است
- ۴۶۶ بخش پنجم: رسم الخط‌هایی که سبب حذف حروف لازم شده است

بخش ششم: کلماتی که به دو صورت نوشته شده، در حالی که تنها یک صورت آن، صحیح است.....	۴۶۷
نتیجه گیری.....	۴۶۹

ضمائم / ۴۷۱

قصیده بهاریه سعدی.....	۴۷۳
پاسخ حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دامت برکاته) به یک سؤال.....	۴۷۷
از گنجه های خود توبه کرده، عذر تقصیر به پیشگاه قرآن و پیامبر ﷺ آورند.....	۴۷۷

فهارس / ۴۸۵

فهرست آیات.....	۴۸۷
فهرست روایات.....	۵۰۵
فهرست انبیا، معصومین و اشخاص.....	۵۱۳
فهرست ادیان، مذاهب، قبایل و فرق.....	۵۱۹
فهرست مکان ها.....	۵۲۱
فهرست اشعار.....	۵۲۳
فهرست منابع و مأخذ.....	۵۲۵

مبانی تفسیر قرآن مجید

به یقین تفسیر قرآن مجید کار ساده‌ای نیست و ورود در آن نیاز به مقدماتی برای معرفت و ویژگی‌های قرآن دارد. باید قرآن را در جایگاه اصلی‌اش شناخت، سپس به تفسیر آن پرداخت. اضافه بر این، تفسیر^۱ یعنی پرده برداری از حقایق قرآن، یا به تعبیر دیگر، پی بردن به عمق مفاهیم و ارشادات و پیام‌های آن، نیاز به راه و روش خاصی دارد که بدون آن ممکن است طالبان به سر به بیراهه روند؛ همان‌گونه که عده‌ای رفته‌اند.

با تجربیاتی که محصول ده‌ها سال تجربه و تعمق در آیات، قرآن و کلمات معصومین علیهم‌السلام و استفاده از راه و رسم آن بزرگوران است، به روشی در این زمینه دست یافتیم که آن‌ها را تحت عنوان «مبانی تفسیر قرآن» از نظر شما عزیزان می‌گذرانیم که در بیست اصل خلاصه شده است.^۲

۱. واژه «فسر» (بر وزن عصر) به معنای آشکار کردن و توضیح دادن مطلبی و واضح ساختن آن است و واژه «تفسیر» مصدر باب تفعیل است که همان معنای مجرّد خود را با تأکید و مبالغه بیشتری بیان می‌کند و در معنای آن می‌توان گفت: «نیکو آشکار کردن و از پوشیده‌ای پرده برداشتن».

۲. از اصل یکم تا بحث حقیقت و مجاز و کنایه از اصل نهم، در سی و نه جلسه، از تاریخ ۱۳۹۰/۱/۲۵ تا

امیدواریم با احاطه بر آن بتوانیم صراط مستقیم را در بحث‌های تفسیری قرآن مجید بیماییم و مسیر نورانی آن را پیدا کنیم «انه خیر معین».

ابتدا فهرست‌وار به آن‌ها اشاره کرده، سپس به شرح آن‌ها می‌پردازیم:

۱. اهمیت قرآن؛ در مورد اهمیت قرآن، از چند جهت می‌توان بحث کرد:

الف) اهمیت قرآن از نظر خود قرآن ب) اهمیت قرآن از نظر روایات معصومین (ع) ج) اهمیت قرآن از نظر عقل.

۲. تفسیر قرآن با قرآن؛ این‌که در بعضی تعبیرات بزرگان آمده است: «الْقُرْآنُ يُقْسِرُ بَعْضُهُ بَعْضًا» چه مفهومی دارد؟ چگونه قسمت‌های مختلف قرآن، یکدیگر را تفسیر می‌کنند؟

۳. تفسیر قرآن با آیات اهل البیت (ع)؛ چگونگی تفسیر قرآن توسط روایات پیامبر و اهل بیت (ع) نیز باید مورد بحث قرار گیرد.

۴. قرائات تازه، یا تفسیر به رای، یا تفسیر به رأی همواره طرفدارانی داشته، و در عصر و زمان ما، در لباس قرائات تازه جلوه کرده است. عده‌ای می‌خواهند از این طریق به اهداف نادرست خود برسند. لذا، بحث از آن ضروری است.

۵. روش‌های مختلف تفسیری؛ تفسیر گونه‌های متفاوتی دارد، و هر یک از مفسران گونه‌ای از آن را دنبال کرده‌اند و از زاویه خاصی به آن نگریسته‌اند. در حالی که برای پی بردن به تفسیر صحیح قرآن، باید همه وجوه آن توجه کرد.

→ ۱۳۹۱/۳/۲۵، صبح‌های پنج‌شنبه در مدرسه‌الامام امیرالمؤمنین (ع) توسط معظم‌له مورد بحث قرار گرفت. سپس به‌علت عارضه کمردرد حضرت استاد این مباحث تعطیل شد اما تقاضای مکرر طلاب، فضلا و علما برای تکمیل مباحث مذکور و انتشار آن سبب شد که در مردادماه سال ۱۳۹۲ بقیة موضوعات در مشهد مقدس پیگیری و تکمیل شود، و در قالب کتاب فعلی در اختیار شما خوانندگان گرامی قرار گیرد. امید است این خدمت کوچک به ساحت قدس قرآن مجید مورد قبول خداوند عالم قرار گیرد و ذخیره‌ای برای جهان آخرت‌مان باشد.

۶. قرآن، تبیان همه چیز؛ این که خداوند متعال فرموده است: ﴿تَبَيَّنَا لِكُلِّ شَيْءٍ﴾^۱ یعنی چه؟ آیا منظور این است که معادله های ریاضی، قوانین فیزیکی و فرمول های شیمیایی نیز در آن آمده است؟ یا منظور چیز دیگری است؟

۷. تهذیب نفس و خودسازی؛ این که قرآن مجید را جز مطهرون مس نمی کنند ﴿لَا يَمْسُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾^۲ چه هدفی را دنبال می کند؟

۸. وحیانی بودن قرآن؛ با توجه به سخنان انحرافی بعضی افراد، که قرآن را مولود ذهن پیامبر ﷺ دانسته اند نه وحی الهی، باید به طور مشروح توضیح داده شود که قرآن کلام خداست، و ریشه آن عقیده باطل را یافته و پاسخ دهیم.

۹ و ۱۰. حقیقت و معنی و کنایه و محکم و متشابه؛ در مورد این پنج عنوان نیز، (اصل نهم و دهم) که در فهم تفسیر قرآن بسیار مؤثر است، باید اطلاع کافی داشت.

۱۱. اعجاز عددی؛ اخیراً عده ای، برخی از آیات قرآن از جمله حروف مقطعه را با علم اعداد، تفسیر می کنند. این کار تا چه اندازه صحیح است؟

۱۲. راز تکرارهای قرآن؛ قرآن مجید در نوع تکرار دارد:

الف) تکرار لفظی، که عین یک آیه در جای دیگر یا جاهای متفاوت قرآن آمده است. مانند آیه شریفه ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ که سه بار در سوره الرحمن تکرار شده است و این موضوع در موارد دیگر نیز اتفاق می افتد.

ب) تکرار معنوی، مانند تکرار داستان حضرت موسی ﷺ یا دیگر پیامبران ﷺ یا مسائل مربوط به مبدأ و معاد و مانند آن.

فلسفه این تکرارها چیست؟ چگونه با فصاحت و بلاغت قرآن سازگار

است؟

۱. سوره نحل، آیه ۸۹.

۲. سوره واقعه، آیه ۷۹.

۱۳. ترجمه قرآن؛ آیا ترجمه قرآن جایز است؟ و در صورت جواز، چگونه باید قرآن را ترجمه کرد؟ با توجه به این که ترجمه انواع و اقسامی دارد، چگونه می توان ترجمه صحیح را از ناصحیح تشخیص داد؟

۱۴. طراوت و تازگی دائمی قرآن؛ این که در روایات آمده است: «قرآن مجید همواره نو و باطراوت است و گذشت زمان گردوغبار کهنگی بر آن نمی افشاند»^۱ سرش چیست؟ چگونه برای هر عصری سخن تازه ای دارد؟

۱۵. قرآن کتاب اندیشه و عمل؛ باید به این نکته توجه داشت که در کنار قرائت و تلاوت و حفظ قرآن، مسأله مهم تر تدبیر و اندیشیدن درباره آیات قرآن و عمل به مضمون آن است. در حالی که جمعی فقط به تلاوت و قرائت و رعایت تجوید و حفظ قرآن پرداخته و از تدبیر و اندیشه در آیات آن، و سپس عمل به محتوایش غافل مانده اند.

۱۶. سوره های مکی و مدنی و تنبیه و تکریم؛ نزول آیات قرآن؛ با توجه به اهمیتی که این دو موضوع دارد، و در تفسیر آیات قرآن موثر است، باید در مورد آن بحث کرد.

۱۷. تحریف ناپذیری قرآن؛ هر چند مسأله «حرف تحریف قرآن» بحث دامنه داری است که در علوم مختلف مورد بحث قرار گرفته، ولی لازم است به طور فشرده در این مباحث از آن سخن گفته شود تا هر کس شبهه تحریف از ساحت قرآن دور گردد.

۱۸. تنوع فوق العاده در آیات قرآن؛ اصول مطالب قرآن تحت چند عنوان است که باید آن ها را از هم جدا ساخت و در تنوع آیات دقت کرد.

۱۹. رعایت موازین تجوید تا چه حد لازم است؟

۲۰. رسم الخط قرآن های فعلی (به ویژه قرآن عثمان طه) چگونه است؟

۱. روایات مذکور را در میزان الحکمه، ج ۷، ص ۲۴۱، باب ۳۲۳۹ مطالعه فرمایید.

شکی نیست که آگاهی بر اعجاز قرآن و جنبه‌های مختلف آن تأثیر فراوانی بر مسأله تفسیر قرآن دارد، ولی با توجه به این‌که این موضوع بسیار گسترده است و در تفسیر پیام قرآن درباره آن به‌طور جامع بحث کرده‌ایم در این جا از شرح آن صرف‌نظر شده است.

با دقت در مباحث فوق، راه برای تفسیر بهتر و موفق‌تر، گشوده خواهد شد. در پایان لازم می‌دانم از فاضل ارجمند جناب مستطاب حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ ابوالقاسم علیان‌نژادی (دامت افاضاته) که زحمت گردآوری این دروس و تحقیق و توضیح و اضافه کردن منابع را بر عهده داشته، صمیمانه تشکر کنم و امیدوارم ذخیره یوم‌المعاد همه باشد.

حوزه علمیه قم

ناصر مکارم شیرازی

۹۲/۶/۲۰ مصادف با نیمه ذی‌القعدة ۱۴۳۵ هـ. ق

www.ketaboo.ir